

QUÈ VOL DIR *PEIX IMPERIAL*?

Miquel DURAN

UNA CONSIDERACIÓ PRÈVIA: LA LLUM EN ELS DOMINIS DE POSEIDÓ

Per entendre bé la doble significació del qualificatiu *imperial* aplicat als peixos marins, caldrà recordar algunes propietats de l'energia lluminosa i la manera com aquesta energia es propaga dins la mar.

La llum del sol que arriba a la superfície de la Terra és una mescla de radiacions d'una àmplia gamma de longituds d'ona, de la qual sols una part –l'anomenat espectre visible– és perceptible per l'ull humà, que la interpreta com a llum blanca. El conegut experiment del prisma de Newton demostra que la llum blanca és una barreja de llums de diferents colors, cada un dels quals correspon a una banda de longituds d'ona que, expressades en nanòmetres,¹ són les següents:

Violeta	380 - 450 nm
Blau	450 - 500
Blau verdós	500 - 520
Verd	520 - 550
Groc verdós	550 - 570
Groc	570 - 600
Taronja	600 - 630
Vermell	630 - 780

El color d'un objecte il·luminat amb llum solar depèn de la part de l'espectre visible que reflecteix: si l'objecte reflecteix per un igual totes les longituds d'ona el veiem de color blanc pur, si reflecteix les ones lluminoses de 520 a 550 nm el veiem del color verd, si reflecteix les compreses entre 630 i 780 nm el veurem vermell, etc.

Si posem un vidre de color blau davant un focus de llum blanca obtindrem una llum blava de longitud d'ona inferior a 500 nm, que projectada sobre una llimona i una taronja farà que les veiem com en una fotografia en blanc i negre, és a dir que les tonalitats groguenques i ataronjades s'hauran transformat en una gamma de grisos.

1. El nanòmetre és la mil milionèsima part d'un metre, és a dir la milionèsima part d'un mil·límetre.

Quan la claror del sol entra dins la mar, no totes les longituds d'ona ho fan de la mateixa manera. Les radiacions de menys de 450 i de més de 600 nm són absorbides molt ràpidament: a 10 m de profunditat sols hi arriba al voltant de l'1% de les radiacions vermelles incidents en superfície. La llum blava penetra molt més profundament: a aigües molt netes la profunditat a la qual arriba l'1 % de la llum blava incident en superfície és d'uns 170 m. Per tot arreu de la mar, a 100 m de profunditat sols hi ha llum blava o blau-verdosa de 480 a 520 nm. Sota aquestes condicions d'il·luminació els peixos de color vermellós són vists en tonalitats de gris. Això vol dir que tal color no té la finalitat de fer-se visible, sinó la contrària: és una coloració críptica. Al mateix temps, el baix nivell d'energia lluminosa fa necessari un increment de sensibilitat dels òrgans fotoreceptors: per això els ulls dels peixos que habiten a aigües profundes són generalment més grossos que els dels que viuen a aigües ben il·luminades.

EL QUALIFICATIU *IMPERIAL*

En els catàlegs de peixos del Mediterrani occidental publicats en català, en castellà, en francès i en italià, hi ha noms de peixos que contenen el qualificatiu *imperial*. Alguns són cultismes proposats pels ictiòlegs² però la gran majoria –sobretot en italià dialectal– són de creació popular.

Segons els diccionaris Alcover-Moll i de l'IEC l'adjectiu *imperial* en sentit figurat significa 'considerat superior als altres per les seves qualitats'. Joan Veny (1977) ho entén així:

El adjetivo presente en el sintagma *serrà imperial* trae consigo un sema de superioridad cualitativa aplicable al sustantivo que acompaña. Así ocurre en *àguila imperial*, *taronja imperial*, *figa imperial*, etc., y, en el campo ictionímico, en el cat. *gerret imperial*, *Maena maena* L., en el it. *cappone imperiale*, *Aspitrigla cuculus*. Efectivamente, el *serrà imperial* es de un vistoso color rojizo o rosado, hermosos ojos brillantes, poco común en el mercado y de pesca difícil para los que practican el 'volantí', puesto que hay que alejarse mucho de la costa y pescar a gran profundidad. Siguiendo el mismo proceso semántico, en hablas de Sicilia se le llama *Scorfanu impiriali*.

Aquesta interpretació és sols parcialment certa; en uns casos el mot *imperial* comporta la idea de superioritat esmentada per Veny, però en d'altres té una significació molt diferent, de la qual l'*Scorfanu impiriali* sicilià és un exemple paradigmàtic.

El llenguatge popular català ha aplicat el qualificatiu *imperial* a quatre peixos diferents: els gerrets imperials *Spicara maena*, *Spicara smaris* i *Centracanthus cirrus*, i el serrà imperial *Helicolenus dactylopterus*. L'anàlisi de les característiques de coloració i d'hàbitat d'aquests peixos ens permetrà esbrinar per quins motius es diuen *imperials*.

Durant la temporada de la reproducció els mascles de la xucla, *Spicara maena*, i els

2. Per exemple el cast. *Aguja imperial*, nom proposat per LLORIS *et al.* per a *Tylosurus acus* (Lacép.) a partir del sinònim *Esox imperialis* Rafinesque, i el fr. *Arnoglosse impérial* proposat per a *Arnoglossus imperialis* Rafinesque.

del gerret ver, *Spicara smaris*, exhibeixen una lliurea nupcial amb línies blaves i nombroses taquetes del mateix color, ben visibles sota l'aigua. A aquests mascles els pescadors eivissencs els diuen *gerrets imperials*. Però els pescadors mallorquins apliquen també el nom de gerret imperial a una altra espècie el *Centracanthus cirrus* Raf. (dit també *gerret anglès* a Maó, *gerret fubiol* a Portocolom i *gerret de fonera* al Port d'Andratx), i l'apliquen als dos sexes, que tant durant l'època de reproducció com durant la resta de l'any tenen un aspecte consemblant i no gens espectacular: un color vermellós que dins la mar es veu grisenc. Giorgio Bini ho descriu així:

la colorazione non offre mai nè la caratteristica macchia nera quadrangolare sui fianchi nè le vistose macchiette azzurri brillante e gialle delle livree nuziale, communi a tutte le specie del genere...

El model de coloració dels dos sexes d'aquest gerret exclou la idea d'un sema de superioritat i, lògicament, hem de pensar que aquí el qualificatiu *imperial* ha de tenir una altra significació. Ja ens en dóna una idea ben clara el sintagma *gerret de fonera*, que ens du a admetre un segon significat: 'imperial = d'aigües profundes o d'alta mar'. Alguns exemples italians reforcen poderosament aquesta interpretació:

– *Myctophum punctatum* Raf. És un peixet mesopelàgic d'alta mar, que en el Mediterrani durant el dia té el màxim d'abundància entre 700 i 800 m de profunditat. A Sicília li diuen *masculinu* 'mpiriali i *anciova di funno*.

– *Centrolophus niger* (Gmelin), peix d'alta mar, mesopelàgic, de color negre pissarra o negre blavós. A Gallípoli li diuen *ricciola imperiale*, i a Nàpols, *ricciola 'e funnale*.

– *Acantholabrus palloni* (Risso), tord de color brunenc més aviat uniforme però més obscur sobre el dors, que en el Mediterrani viu entre 60 i 250 m de profunditat. A Catània li diuen *turdu* 'mpiriali, i Bini ha proposat *tordo di fondale* com a nom estàndard italià.

– I finalment, el propi *Helicolenus dactylopterus* es diu *scorfano 'e funnale* a Nàpols i *scorfano impiriali* a Palerm.

EL DESCOBRIMENT DEL *SERRÀ IMPERIAL*

Aviat farà dos-cents anys, en temps de les guerres napoleòniques, el govern de França havia creat una comissió encarregada de fer les observacions geodèsiques necessàries per establir un sistema mètric basat en les dimensions de la Terra. En una primera fase s'havia mesurat la llargada de l'arc de meridià comprès entre Dunquerque i Barcelona, i per tal de millorar-ne l'exactitud es va decidir prolongar les medicions fins a les illes Balears. D'això se'n va encarregar un equip de científics dirigit per Francesc Aragó.³

3. F. Aragó nasqué a Estagell (Rosselló) el 1786 i morí a París el 1853. Va estudiar a l'*École Polytechnique* de París, en la qual, posteriorment, fou professor de geodèsia i d'anàlisi matemàtica. Fou elegit acadèmic a l'edat de 23 anys. L'any 1830 fou nomenat director de l'observatori de París i secretari perpetu de l'*Académie des Sciences*. Exercí una remarcable activitat d'investigació en els camps de

A petició dels professors del Museu d'Història natural de París es va incorporar a l'equip, en qualitat de naturalista, un jove metge de nom François-Étienne Delaroche, que va sojornar a Eivissa durant la major part de l'hivern de 1807-1808, on va aprofitar molt bé el temps. Ell mateix relata que

pendant ce temps je me suis efforcé de ressembler le plus de renseignements possibles, sur les productions naturelles des mers de ces parages. J'ai recueilli entre d'autres choses et rapporté pour le Muséum d'histoire naturelle de Paris une centaine d'espèces de poissons, parmi lesquelles il s'en est trouvé plusieurs ou tout a fait nouvelles ou imparfaitement connues.

Fruit d'aquestes observacions fou la redacció d'una monografia titulada «*Observations sur des poissons recueillis dans un voyage aux îles Baléares et Pythiuses*», obra de gran qualitat i d'importància cabdal per al coneixement dels peixos del Mediterrani, que sorprenentment és l'única publicació ictiològica del seu autor.⁴ Una de les espècies noves que hi descriu és la *Scorpaena dactyloptera*, de la qual dona la següent descripció:

Le corps rouge en dessus, avec des bandes transversales de la même couleur sur les côtés. Point de barbillons. Les rayons inférieurs des nageoires pectorales libres, dans près de la moitié de leur longueur. ... Cette espèce ne se trouve, à ce qu'il paroît, que dans les grandes profondeurs de la Méditerranée; aussi est-elle très rare ou tout-à-fait inconnue dans les ports où on n'a pas la coutume d'aller pêcher dans les lieux très-profonds. J'en ai vu prendre plusieurs individus, auprès d'Iviça, à une profondeur de cent soixante ou cent quatre-vingts brasses (260 ou 290 mètres), et dans le voisinage de Barcelonne, à la profondeur de trois cent trente brasses (540 mètres). Sa chair est peu estimée. On le connoît à Iviça sous le nom de *séran impérial*, et à Barcelonne sous celui de *panegal*.

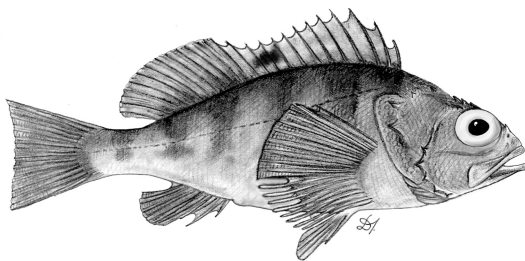
El material aportat per Delaroche al Museu de París fou estudiat, uns 20 anys més tard, per Cuvier i Valenciennes. Basant-se en el nom eivissenc *serrà imperial* i interpretant el mot *imperial* en sentit propi, Cuvier va introduir un nom nou, *Sebastes imperialis*, per a la *Scorpaena dactyloptera*, prenent el nom genèric del grec Σεβαστός 'el cèsar, l'emperador'.

l'astronomia, la mecànica, l'òptica, l'electricitat, el magnetisme, la meteorologia i la geografia. (Aquestes dades biogràfiques són un curt extracte de la biografia d'ARAGÓ publicada a la *Gran Enciclopèdia Catalana* per Enric Moreu Rey.)

4. Sembla que la vida de Delaroche fou molt breu. Un treball de M.L. Bauchot, J. Daget i R. Bauchot titulat «*L'ichthyologie en France au début du XIXe siècle. L'Histoire naturelle des Poissons de Cuvier et Valenciennes*» publicat al *Bull. Mus. natn. Hist. nat., Paris, 4e sér., 12, 1990*, a la p. 72 de l'annex titulat «*Collecteurs et donateurs mentionnés dans l'Histoire naturelle des Poissons*», hi ha aquestes dades biogràfiques: «Delaroche, François-Étienne (1789-1812). Né à Genève. Docteur en médecine. Beau-frère de Constant Duméril. Adjoint comme naturaliste à la commission chargée de poursuivre en Espagne la mesure du méridien. Il en profite pour séjourner aux Baléares et pour y étudier les poissons. ...Il envoya au Muséum une centaine d'espèces d'Iviça dont 20 nouvelles. Mort a Paris en 1812». Segons aquestes dades tenia 20 anys quan va publicar el seu estudi del peixos d'Eivissa, i va morir a l'edat de 23 anys.

EL SERRÀ PELAGAL

En el català oriental les vocas *a* i *e*, quan són àtones, es pronuncien amb el so de la vocal neutra representada pel signe *a* en la transcripció fonètica. Delaroche va interpretar que la pronunciació barcelonina *penegal* s'havia de transcriure *panegal*, i igualment hagués pogut entendre que calia escriure *panagal* o *penegal*. La grafia *panegal* és la que ha estat adoptada en els diccionaris Alcover-Moll i Fabra. Joan Veny (1997: 322) diu que tenint present la notable profunditat a què viu l'*Helicolenus dactylopterus* resulta lògic derivar *serrà panegal* (o *penegal*) de *serrà pelagal* (o *pelegal*) per dissimilació consonàntica; *pelegal* és un qualificatiu, derivat del mot català antic *pèlec* derivat del llatí *pelagus* i aquest del grec *πέλαγος*, tots dos amb el significat 'de la mar profunda, d'alta mar,' i adueix que –segons una enquesta feta per ell mateix– els mariners blanencs empen la denominació *serrà pelegal* i que aquesta consta, amb la grafia *pelagal*, en el Catàleg de l'Aquarium de Blanes. Per tant l'ús de les expressions *serrà imperial* i *serrà pelegal*, aplicades al peix de l'espècie *Helicolenus dactylopterus*, reforça la conclusió a què hem arribat abans: que el mot *imperial*, si bé en alguns casos té un sentit de superioritat qualitativa, en d'altres és simplement una indicació de l'hàbitat profundícola d'aquest peix.

El serrà imperial, *Helicolenus dactylopterus* (Delaroche).

PER QUÈ SERRÀ I NO ESCÓRPORA?

Referent al *serrà imperial* encara ens queda pendent d'explicació un aspecte molt important: per quin motiu el llenguatge popular aplica el nom de *serrà* a un peix de la família dels escorpènids que té un inequívoc aspecte d'escòrpora? Un aspecte que, de tan evident com és, va motivar que Delaroche descrigués l'espècie amb el nom de *Scorpaena dactyloptera*.

Molt abans que fos feta aquesta descripció, el serrà imperial és esmentat a la llista de peixos de Menorca publicada l'any 1751 pel metge escocès George Cleghorn,⁵ que par-

5. George Cleghorn va néixer a Granton, prop d'Edinburgh, el 13 de desembre de 1716. El 1728 va anar a Edinburgh per estudiar, amb notable aprofitament, grec, llatí, francès i matemàtiques. A l'edat de 15 anys va començar els estudis de medicina i cirurgia sota el guiatge d'Alexander Monro. L'any 1736, quan encara no havia complert els 20 anys, fou destinat a Menorca, aleshores sota domini britànic, amb el càrrec de cirurgià del 22 *Regiment of Foot*. Durant els tretze anys que va viure a Menorca, practicà

la de dos peixos, «Channa Rond. Serra.» i «An Perca marina Rond? Serran imperial.». És a dir el serrà que identifica amb la *Channa* de Rondelet i el serrà imperial del qual dubta si és la *Perca marina* del mateix autor. Les equivalències entre noms llatins i noms catalans anotades per Cleghorn no permeten identificar l'espècie zoològica a la qual pertany el serrà imperial, car la *Channa* i la *Perca marina* molt probablement són un mateix peix, el serrà *Serranus cabrilla* (L.).

Que la *Channa* és el serrà ho confirma Thompson:

Χάυννα s. χάννος. A Sea-perch, *Serranus cabrilla*, or *S. scriba*. ...the former is still called χάννος, χάννος, or χαννί in the Aegean... Both species are known in Italian markets as *canna*, *serran*, or *perchia di mar*; but seems to be *S. cabrilla* to which the name *canna* or *cannole*, properly applies, especially in Sicily and S. Italy. ... *Bocaccio*, a name for the fish in Leghorn, looks like an equivalent of χάννη or *hiaticula*, i. e. 'the gaper'.⁶

El mateix Thompson diu que un naturalista italià del s. XVIII, Filippo Cavolini⁷ parlava de

due volgari pesci abitatori degli scogli, cioè la *Perca* e la *Canna*. I Greci li conobbero sotto i medesimi nomi πέρκη e χάννη; i Latini li dissero *Perca*; e *Channe* o *Channa*, ovvero *hiatula*, translating la voce χάννω:⁸ hio; perché questi pesci, e massimo il secondo, hanno uso di morir colla bocca aperta.

Del recull de noms italians de *Serranus cabrilla* i *Serranus scriba* fet per Bini, una part són derivats més o menys evidents del mot *bocca*, mentre que altres són relacionables amb *channa*:

– *Serranus cabrilla*: *bocaccia* a Viareggio; *bodaga* a Catània; *bolagio* a Livorno; *buddacci* a Messina i a Catània. / *canisi* a Monfalcone; *canosa* a Civitavecchia; *chégnele* a Molfetta; *ganele* a Manfredònia.

intensament l'exercici de la medicina no sols en profit dels militars britànics, sinó que també s'ocupà de l'estudi de les malalties més freqüents entre la població menorquina, i de l'estudi de la flora autòctona i de les espècies animals més freqüents, entre elles les quals peixos. El seu Regiment fou destinat a Dublin, l'any 1749, i des d'aquesta ciutat Cleghorn es va traslladar a Londres el 1750, on amb l'ajut del seu amic Fothergill va ordenar les notes que havia pres a Menorca i amb aquests materials va redactar un llibre sobre les malalties endèmiques de Menorca, que fou publicat l'any 1751, en el qual va descriure en forma de notes de peu de pàgina el fruit dels seus estudis naturalístics: una llista de prop de mig mil·lenar d'espècies de la flora i de la fauna menorquines.

6. *The gaper* = 'el bocabadat, el que badalla'.

7. Filippo Cavolini va néixer a Nàpols l'any 1756 i va morir a la mateixa ciutat el 1810. Va abandonar l'exercici de l'advocacia, per dedicar-se a les ciències naturals, primer en el camp de la biologia marina i després en el de la botànica: va publicar *Memorie per servire alla storia dei polipi marini* (1785), *Memoria per servire alla generazione dei pesci e dei granchi* (1787) i *Memoria per servire alla storia compiuta del fico e della caprifigazione* (1778). (Dades biogràfiques tretes de *Mille Anni di Scienza in Italia*, consultat per Internet.)

8. *Hiatula*, mot llatí derivat de *hiatus* 'gola, badall, obertura de la boca'. El verb grec χάννω significa 'obrir la boca, quedar amb la boca oberta'.

– *Serranus scriba*: *boccacia* a Livorno; *boraggia* a Messina; *buddaci*, *vuddaci*, i *guddaci* a Calàbria. / *Cagna* a Nàpols; *cannufi* a Gaeta; *cagnusu* i *canna* a Manfredònia; *cannulu* a Brindisi; *cannusu* i *ganala* a Taranto.

Quan un serrà enganxat a un ham és hissat cap a dalt, la pressió ambiental disminueix ràpidament –a raó d’aproximadament una atmosfera per cada 10 m de pujada– i els mecanismes fisiològics de regulació no tenen temps de disminuir la pressió dels gasos de la vesícula natatòria, i quan el peix arriba a la superfície la sobrepressió interior fa inflar la vesícula de manera que no cap dins la cavitat abdominal, comprimeix fatalment els òrgans interns i es projecta cap a la cavitat bucal a través de la gola, i en aquest moment el serrà mor amb la boca badada.

Però l’*Helicolenus dactylopterus* no té vesícula natatòria i si és que mor amb la boca badada ha de ser per altres causes; caldria comprovar si quan és pescat amb volantí arriba realment a la superfície amb la boca oberta. Malgrat tot, té noms que semblen relacionats amb el concepte de ‘boca badada’: *badasso* a Impèria (segons Bini); *badasco* a Marsella, (segons Dieuzeide *et al.*) i aquest podria ser el motiu pel qual el llenguatge popular l’ha assimilat amb els serrans i no amb les escòrpores.

BIBLIOGRAFIA

- BINI, G. (1968): *Atlante dei Pesci delle Coste italiane*. Vols. IV-V. Mondo Sommerso Editrice.
- DIEUZEIDE R., M. NOVELLA et J. ROLAND. (1955): *Catalogue des Poissons des Côtes algériennes*. Bulletin des Travaux publiés par la Station d’Aquiculture et de Pêche de Castiglione. Nouvelle série, n° 6. Alger.
- DELAROCHE, F. E. (1809): *Observations sur des poissons recueillis dans un voyage aux îles Baléares et Pythiuses*. Annales du Musée d’Histoire naturelle de Paris, vol. 13.
- DURAN, M. (2003): «Gerrets i ucles: els noms dels peixos de la família Centranchidae». *Estudis de llengua i literatura en honor de Joan Veny*, Volum II, p. 601-637. Publicacions de l’Abadia de Montserrat. Barcelona.
- CLEGHORN, G.(1751): *Observations on the Epidemical Diseases in Minorca. From the Year 1744 to 1749. To which is prefixed a short Account of the Climate, Productions, Inhabitants, and Endemial Distempers of that Island*. London.
- CLOFNAM: HUREAU J.C. & MONOD TH. (edit.) (1973): *Check-list of the fishes of the North-eastern Atlantic and the Mediterranean*. Unesco. París.
- FNAM: WHITEHEAD P.J.P. *et al.* (edit.): *Fishes of the North-eastern Atlantic and the Mediterranean*. París (Unesco). Volume I, 1984. Volume II, 1986. Volume III, 1986.
- GIBERT, A. M. (1913): *Fauna Ictiològica de Catalunya*. Barcelona.
- LLORIS, D., J. RUCABADO, L. DEL CERRO, F. PORTAS, M. DEMESTRE i A. ROIG (1984): *Tots els Peixos del mar Català. I: Llistat de cites i referències*. Treballs de la Societat Catalana d’Ictiologia i Herpetologia, 1. Barcelona.

- NADAL J.(1981): *Els nostres Peixos*. Publicació del Departament de Biologia del Col·legi Universitari de Girona. Girona.
- THOMPSON, Sir d'Arcy W. (1947): *A glossary of greek fishes*. St. Andrews University Publications. Oxford University Press. London.
- TORTONESE, E. (1970): *Fauna d'Italia. Osteichthyes. Parte Prima*. Edizioni Calderini. Bologna.
- TORTONESE, E. (1975): *Fauna d'Italia. Osteichthyes. Parte Seconda*. Edizioni Calderini. Bologna.
- VENY, J. (1977): «Problemas de ictionimia catalana». Actas del V Congreso Internacional de Estudios Lingüísticos del Mediterráneo. Madrid, p. 315-329.
- VIDAL HERNÁNDEZ, J. M. (1991): «George Cleghorn M. D. Una aproximació a la seva vida i la seva obra». Revista de Menorca, III, p. 351-372.

APÈNDIX

Per tal d'ajudar a la comprensió de quines són les circumstàncies que poden determinar que un peix tingui la qualitat d'*imperiale* en els dialectes italians, he transcrit les característiques de coloració i d'hàbitat descrites per Bini per a tals peixos. Atesa la importància que té l'hàbitat en aquesta determinació, he agrupat les espècies en quatre categories: costaneres, demersals de la plataforma, pelàgiques i d'alta mar.

1. ESPÈCIES COSTANERES

Aluzzo 'imperiale. Nàpols. *Sphyraena sphyraena* (L.). BINI, Vol. IV: 22. «...le caratteristiche fasce nerastre verticali che in numero di circa 24 coprono la metà superiore dei fianchi degli adulti. / vivono in prossimità della costa... Debbono considerarsi pelagici poiché nuotano in piccoli gruppi nelle acque superficiali...».— DUEZEIDE *et al.*: «Vit en surface et descend sur les vases du plateau continental algérien. Où il est commun. A été capturé dans la Baie de St. Florent (Corse) par des fons de 13 m.»

Cadduffu 'mpiriali. Catània. *Blennius (Salaria) gattorugine* Brünnich. BINI, Vol. VI: 130. «Fondamentalmente grigio rossastro più scuro sul dorso e più chiaro sui fianchi e sul ventre, su cui spiccano da sei a otto fasce verticali bruno-seppia nerastre che si estendono anche sulla dorsale. Talvolta esiste anche una linea mediana longitudinale scura. Le pettorali portano spesso delle punteggiature rosse sulla parte posteriore. / È una specie strettamente costiera che raramente si spinge a profondità. ...da pochi centimetri a qualche metro di profondità.»

Lumbrina impiriali. Càller. *Umbrina cirrosa* (L.). BINI, Vol. V: 38. «Colorazione. È oltremodo peculiare per la presenza di strisce oblique vermiformi giallo-dorate, marginate di azzurro e di violaceo, su di fondo grigiastro metallico. Tali strisce si estendono lungo tutti i fianchi e talvolta anche un poco sulle guanche, sfumandosi nella

parte ventrale che è bianco argentea. Il bordo posteriore dell'opercolo è nero intenso. / Vive in stretta vicinanza della costa, su bassi fondali sabbiosi...».

Merluzzo imperiale. Roma. *Sphyræna sphyræna* (L.). BINI, Vol. IV: 22. Veg. **Aluzzo 'mperiale.**

Mulettu 'mpiriali. Catània. *Mugil labeo* (Cuv.). BINI, Vol. IV: 42. – DIEUZEIDE *et al.*, 1955: 244. «Dos brunâtre à reflets verts; côtés et ventre gris argenté. Six ou sept lignes brun doré traversent les flancs.» –TORTONESE, 1975: 26. «Questa specie è essenzialmente mediterranea; non esiste nel mar Nero... / è molto più decisamente marino degli altri Mugilidi mediterraneo.»

Murena 'mpiriali. Catània. *Lycodontis unicolor* (Delar.). BINI, Vol. II: 238. generale è bruno tonaca di frate [= hàbit de frare], più o meno scuro, ad eccezione del muso della parte anteriore del capo e della punta della mandibola, che sono nettamente più scuri e contrastano con la zona immediatamente successiva... Vive sicuramente su fondali scogliosi, probabilmente a profondità maggiori della *Muraena helena*... / sembra che abiti quasi esclusivamente nei fondali intorno alle isole e non sulle coste continentali.»

Palummu 'mpiriali. Palerm. *Mustelus asterias* (Cloq.). BINI, Vol. I: 68. «Grigio topo o grigio ardesia con o senza macchioline bianche variamente disposte nella zona dorsale e specialmente lungo la linea laterale. / vive in vicinanza della costa... tra la dozzina e la cinquantina di metri.»

Pauru 'mpiriali. Sicília. *Pagrus ehrenbergi* (Val.). BINI, Vol. IV: 117. «Il corpo è di color rosa violaceo con riflessi argentei sui fianchi e biancastro argenteo sul ventre... subito al disotto della linea laterale si notano una serie di punti celesti variamente disposti che appaiono più evidenti dopo la cattura per poi sparire completamente dopo un certo tempo. Le pinne sono rosate, meno l'anale che è azzurrastra e la codale che è a volte quasi di color carminio. Esiste un dimorfismo sessuale, che... si manifesta soltanto nel periodo nuziale e negli esemplari maschi... In questo periodo i maschi assumono una colorazione ocracea dorata che, più evidente sul muso, si diffonde sulla testa e talvolta anche sul dorso e sui fianchi. ...fuori del periodo nuziale, non vi è differenza di colorazione tra maschi e femmine. / Abita in profondità relativamente basse, tra i 30 e i 40 metri... Sulle nostre coste è stato catturata con certezza soltanto in Sicília.» –TORTONESE, 1975: 96. «*Sparus ehrenbergi*. Vive soprattutto su fondi sabbiosi e melmosi fra 30 e 50 m. circa.»

Spinula imperiali. Palerm. *Dicentrarchus punctatus* (Bloch). BINI, Vol. IV: 60. «Mentre nella spigola comune il colore argenteo dei fianchi si scurisce sul dorso in una tinta nero verdastra, in questa specie l'argento dei fianchi è più bianco e più brillante e il dorso si scurisce in nero bluastro. Inoltre sono sempre presenti, anche negli esemplari adulti, numerose macchie nere, disposte irregolarmente sul dorso e sui fianchi, / Vive in acque costiere poco profonde e frequenta particolarmente le acque salmastre.»

Traulù 'mperiali. Tarant. *Umbrina cirrosa* (L.). BINI, Vol. V: 38. Veg. **Lumbrina imperiali.**

Umbra 'mpiriali. Messina. *Argyrosomus regius* (Asso). BINI, Vol. V: 34. «Grigio plumbeo sul dorso e sul capo con riflessi bronzeei e argentati sui fianchi. Il ventre è bianco

e le pinne grigie o brune. ... Vive in acque poco profonde sulle coste sabbiose aperte e spesso in vicinanza di estuari o sbocchi di acque dolci...»

2. ESPÈCIES DEMERSALS DE LA PLATAFORMA I DEL TALÚS

Ancidda ‘imperiali. Sicília. *Chlopsis bicolor* (Raf.). BINI, Vol. II: 244. «L’unico nome noto è quello riportato da Doderlein per la Sicília.» ... «Bruno caffè superiormente e bianco latte inferiormente con separazione netta dei due colori lungo una linea che parte dall’estremità anteriore del muso... / (vive) semiseppellita nel fango... a profondità variabili tra i 90 e 350 metri circa.»

Bannera ‘mpiriali. Palerm. *Cepola rubescens* (L.). BINI, Vol. V: 88. «Il colore dominante è il rosso, soprattutto nel dorso dove è di tono più scuro, mentre sui fianchi si va sfumando in un roseo argentato attraverso il quale traspariscono come ombre scure i fasci muscolari sottostanti. Rosa pure è una macchia esistente nella pinna dorsale... / È un pesce bentonico, che vive sui fondali fangosi e a detriti della platea continentale, fino a circa 200 m. di profondità.»

Cappone imperiale. Roma. *Aspitrigla cuculus* (L.). BINI, Vol. VII: 170. «Rosso vivo sul dorso, più chiaro sui fianchi e biancastro sul ventre. Le pinne dorsali sono carminio rossiccio. La codale rossastra è bordata posteriormente di nero. Le pettorali rosa pallido con striature scure, anale bianco crema e ventrali rosacee. / Vive in profondità non molto elevate, al margine della platea continentale, su fondali duri o misti di sabbia e fango, da 100 a 200 metri. Durante la buona stagione risale fino verso i 30 metri e si avvicina molto alle coste.»

Cirenga imperiali. Palerm. *Epinephelus caninus* (Val.). BINI, Vol. IV: 74. «Grigio violaceo, più o meno uniforme, che schiarisce sul ventre ed è più scuro sul dorso. Nei giovani sono evidenti due fasce nerastre oblique sulle guance che si attenuano e spariscono negli adulti. / era riportata da Döderlein come non rara per i mari della Sicília, dove veniva pescata in profondità rilevanti.» –TORTONESE, 1975: 68. «La Cernia canina dimora su fondi di sabbia e fango, fino a circa 300 m; gli adulti si pescano generalmente a un centinaio di m. e anche oltre.»

Ciucciara ‘mpiriali. Palerm. *Echelus myrus* (L.). BINI, Vol. II: 272. «La tinta del dorso è fulva, più scura sul capo e biancastra nella regione ventrale. Sulla testa spicano diverse macchie bianche... / Specie bentonica... (vive) semi-seppellita nel fango del fondo, a profondità variabili tra i 5 e i 150 m.»

Cocciu ‘mperiali. Palerm. *Uranoscopus scaber* (L.). BINI, Vol. V: 164. «Colorazione. Bruno oca più scuro sul dorso e più chiaro sui fianchi che diviene bianco giallastro sul ventre. Si notano sui fianchi delle strie trasversali oblique. / Vive seppellito nel fondo...» (No diu a quina profunditat). –HUREAU, in FNAM, 2, 1986: 956. «On the continental shelf and upper slope between 15 and 400 m. depth.»

Facianu ‘mpiriali. Catània. *Eutrigla gurnardus* (L.). BINI, Vol. VII: 168. «Questa specie possiede due livree diverse, una grigia, che per lungo tempo è stata attribuita alla specie *T. gurnardus* e una rossastra attribuita alla specie *T. milvus*. / il ventre in ambi i casi è sempre biancastro. / nel periodo estivo grossi branchi si spingono al largo e nuotano

in superficie... Nei mesi ivernali abita i fondali tra i 20 e i 200 metri.» – HUREAU, in FNAM, 3: 1233. «Mostly common on sandy grounds, sometimes on rocky bottoms, and also on mud between coastline to 140 m depth; caught near the surface at night. General migration towards the shore during summer, where it can enter estuaries.» – TORTONESE, 1975: 447. «È gregaria e discende fino a circa 200 m.; in estate si porta spesso in superficie.»

Gallinella imperiale. Càller. *Aspitrigla cuculus* (L.). BINI, Vol. VII: 170. Veg. **Cappone imperiale.**

Ghialoru 'mperiali. Messina. *Squalus acanthias* (L.). BINI, Vol. I: 90. «Il grigio è il colore dominante, poco più scuro sul dorso che sui fianchi, mentre il ventre è più chiaro e talvolta bianco. / vivono in branchi a profondità variabili tra la superficie e duecento metri e anche oltre.» – TORTONESE, 1956: 171. «...vivono isolati o in branchi, che possono essere composti da individui dello stesso sesso. Pare discendono a 200 m. e oltre.» – MCEACHRAN & BRANSTETTER, 1984, in FNAM, 1: 146. «Benthic on soft bottoms, from 10 to about 200 m, rarely to 950 m.»

Mastiduzza 'mperiali. Palerm. *Aspitrigla cuculus* (L.). BINI, Vol. VII: 170. Veg. **Cap-pone imperiale.**

Muletto imperiali. Palerm. *Epigonus telescopus* (Risso). BINI, Vol. IV: 50. «Non mi risultano denominazioni moderne... Doderlein riporta per il *telescopus*... Palerm. Muletto imperiali. ...bruno violetto scuro, la mucosa boccale, la membrana branchios-tega e il peritoneo, neri. / vivono in profondità variabili tra i 150 e 500 metri.»

Munacedda russa imperiali. Ustica. *Callanthias ruber* (Raf.). BINI, Vol. IV: 90. «Non mi risulta nessun nome moderno... I nomi Siciliani riportati dal Döderlein sono Munacedda mascula... Munacedda russa imperiali (Ustica). ... Rosso sul dorso e roseo lilla madreperlaceo sui fianchi e sul ventre. / Doderlein lo riporta come presente nei seni scogliosi poco profondi dell'isoletta di Ustica... ma tutti gli altri autori lo citano come abitante di zone fangose più profonde da un minimo di 150 a 300 m. Quasi certamente è un abitante delle zone afotiche, come è facile supporre dalla sua colorazione rossa e dal grande diametro oculare.» – TORTONESE, 1986, in FNAM, 2: 782. «Rocks, muddy bottoms, submarine caves, at depths from 50 to 500 m.»

Munaceddu 'mpiriali. Catània. *Macrorhamphosus scolopax* (L.). BINI, Vol. III: 140. «Dorso e muso rosa dorato, ventre e fianchi rosa argentati... vive al disopra di fondali fangosi tra i 100 e i 200 metri.»

Panta 'mpiriali di funnu. Catània. *Citharus linguatula* (L.). BINI, Vol. VIII: 19. «Colore paglierino chiaro o bianco grigiastro translucido. Il muso è più scuro, colore bruno cioccolato. / Specie bentonica costiera che però si spinge fino alle profondità da 150 a 300 metri, oltre il limite della platea continentale.»

Precchia di mari impiriali. Palerm. *Epinephelus alexandrinus* (Val.). BINI, Vol. IV: 68. [No dóna informacions precises de color ni d'hàbitat.] – TORTONESE, 1975: 67. «Colore bruno rossastro nei giovani, con 5-7 linee longitudinali più scure; adulti brunogrigi con un'ampia macchia dorata sulla metà anteriore dei fianchi...frequente in Sicilia, su fondali di varia natura fino a circa 300 m.»

Serpi 'mperiali. Catània. *Ophisurus serpens* (L.). BINI, Vol. II: 284. «Ocrà giallastro più scuro sul dorso, più dorato sui fianchi e bianco argentato perlaceo sul ventre. Nume-

rosi punti neri sulla testa e lungo la linea laterale... / Specie bentonica che vive sui fondali fangosi tra i 30 e i 400 metri de profondità...». – BAUCHOT, 1986, in FNAM 2: 584. «benthic on the shelf, burrowing in sand or mud, or on upper slope to 300 m.»

Tremula 'mpiriali. Sicília. *Torpedo nobiliana* (Bonap.) BINI, Vol. I: 134. «Cioccolato scuro tendente al violaceo o addirittura nero nel lato dorsale. Bianco in quello ventrale... / la sua residenza abituale sia da ricercarsi in fondali tra i 100 e i 250 metri...»

Turdu 'mpiriali. Catània. *Acantholabrus palloni* (Risso). BINI, Vol. V: 136. [Nom estàndard italià: *Tordo de fondale*.] «...la colorazione è piuttosto neutra e uniforme. In genere il colore bruno è dominante, più scuro sul dorso e più chiaro sui fianchi che possono tendere sia verso il giallo che verso il rosa. / In questa specie non sembra che vi siano livree legate specialmente al sesso femminile o maschile... / è una delle due specie di Labridi mediterranei viventi costantemente in profondità...». –QUIGNARD et PRAS, in FNAM, 2, 1986: 921; «littoral on rocky and sandy bottoms (60-250 m in Mediterranean...»). –TORTONESE, 1975: 214. «Vive a qualche decina di m., fino a circa 200.»

3. ESPÈCIES PELÀGIQUES

Acucchia imperiale. Sicília. *Tylosurus acus* (Lacep.) BINI, Vol. III: 30. «Dorso azzurro scuro dorsalmente e argenteo sui fianchi e sul ventre. Una striscia più scura divide la parte dorsale da quella laterale. / Specie pelagica che in alcuni periodi dell'anno si avvicina notevolmente alla costa.»

Aguglia imperiali, Manfredònia; **Acura 'mperiale,** Gallípoli; **Agugghia 'mpiriali,** Messina i Catània; **Auglia 'mperiale,** Nàpols. *Tetrapturus belone* (Raf.). BINI, Vol. VI: 62. «Dorso grigio azzurro scuro, quasi nero; fianchi più chiari, ventre bianco. ... Costumi molto poco noti. Specie pelagica migratoria...» – NAKAMURA, in FNAM 2: 160. «Epipelagic, heavily fished in Straits of Messina...»

Cavigghiola 'mperiali. Reggio Calabria. *Trachinotus glaucus* (L.). BINI, Vol. V: 76. «Grigio azzurro sul dorso, fianchi azzurrastrato madreperlaceo, con 3- 4 macchie nerastre verticali. Ventre bianco madreperlaceo. Macchia nera sui lobi della seconda dorsale e della anale che hanno sfumature giallastre e sulle punte di quelli della codale che è grigiastrea. / Specie pelagica che però si avvicina notevolmente alla costa in branchi più o meno numerosi.»

Cirviola 'mperiali. Palerm. *Campogramma vadigo* (Risso). BINI, Vol. V: 74. «Il dorso è grigio verdastro e la sua pigmentazione si estende sui fianchi in una serie di lingue trasversali strette, che sporgono appena oltre la linea mediana del corpo. Queste macchie trasversali... hanno i bordi sfumati e tendono a scomparire con la crescita dell'animale. I fianchi e il ventre sono bianco argentei e le pinne grigiastre, senza macchie nere sui lobi della seconda dorsale, dell'anale e della codale. / Specie pelagica e migratoria che nuota in branchi accostandosi notevolmente verso terra nelle zone dove è particolarmente abbondante.»

Luvàru imperiale. Nàpols. *Luvarus imperialis* Rafinesque. BINI, Vol. VI: 72. «Negli adulti il dorso è nero azzurro, i fianchi e il ventre bianco argenteo. Il muso, la fronte,

la bocca i e i lati della testa hanno sfumature rosse e rosa. Le pinne pettorali e i raggi della dorsale ed anale e la codale sono scarlatti. I primi tre o quattro spazi interradiali della dorsale sono anche scarlatti e così pure il primo dell'anale, però il resto della dorsale è di colore azzurro nerastro e quello dell'anale bianco alla base, passando ad azzurro scuro verso il margine e soprattutto verso l'estremità posteriore della pinna. / Specie pelagica che si trova normalmente in superficie isolata o in gruppi di pochi esemplari e che sovente viene trasportata dalle correnti verso la costa...» –DECAMPS, 1986, in FNAM 2: 999. «Oceanic in deeper waters off continental shelf, sometimes in shallower waters near coasts...»

Palamitu 'mperiali. Sicilia. *Euthynnus (Katsuwonus) pelamys* (L.). BINI, Vol. VI: 54. «Blu acciaio sul dorso che è piuttosto scuro mentre schiarisce sui fianchi per divenire bianco argenteo nella regione ventrale. In questa zona si nota la presenza di quattro o cinque e talvolta anche sei strisce nere o brune longitudinali, che spiccano vivamente sul bianco dell'addome. / Pesce migratorio pelagico ad abitudini gregarie. È da considerarsi specie d'alto mare...» –COLLETTE, in FNAM, 2: 986. «Pelagic in the high seas in warm and warm-temperate waters. Schooling and migratory.»

Spodiru 'mperiali. Nicotera. *Luvarus imperialis* Rafinesque. BINI, Vol. VI: 72. Veg. **Luvuru imperiale.**

Surci 'mperiali. Palerm. *Alopias vulpinus* (Bonn.). BINI, Vol. I: 54. «Colorazione. Varia dal grigio ardesia al bruno, più scuro sul dorso e più chiaro sui fianchi, che, all'altezza dello spiracolo, divengono biancastri. Il ventre è bianco. La parte inferiore del muso e delle pettorali è invece scura come i fianchi. / È uno squalo solitario dalle abitudini pelagiche, che si incontra in superficie, spesso a notevoli distanze dalla costa...» –QUÉRO, in FNAM 1: 92. «epipelagic, oceanic and coastal in cold-temperate to tropical waters, from the surface to 360 m.»

Ugghia 'mperiali. Reggio Calabria i Crotone. *Tetrapturus belone* (Raf.) BINI, Vol. VI: 62. Veg. **Aguglia imperiali.**

4. ESPÈCIES D'ALTA MAR: MESOPELÀGIQUES, BATIPELÀGIQUES I PROFUNDÍCOLES

Adduzzu 'mperiali. Palerm. *Sudis hyalina* (Raf.) BINI, Vol. II: 208. «Colorazione. Rosea ocracea sul dorso e sul capo. Peritoneo nero. Pinne pettorali degli adulti con una ampia zona nerastra nella metà superiore. / Specie batipelagica, si trova a profondità variabili fra i 300 e i 900 metri.»

Anciova imperiali. Palerm. *Gonostoma denudatum* (Raf.) BINI, Vol. II: 82. «Non mi risulta nessun nome dialettale in uso. Doderlein riporta il nome di 'Anciova imperiali' per Palerm. ... In vita le squame sono nere sul dorso e nella zona ventrale con riflessi argentei sui fianchi. / Specie batipelagica si trova normalmente al dissotto dei 700 metri di profondità... probabilmente risale in superficie durante la notte.»

Aricciola 'mperiali. Messina. *Centrolophus niger* (Gmelin). BINI, Vol. VI: 76. «Nero ardesia o nero azzurrastro, più scuro sul dorso e più chiaro sulla superficie ventrale, a volte uniforme ed a volte con macchie sparse chiare giallastre o grigiastre più o

meno estese. / Specie pelagica e solitaria, vive in genere a notevole profondità, ma può risalire anche vicino alla superficie.» –TORTONESE, 1975: 399. «...oceanico e mesopelagico; fu pescato fino ad almeno 550 m.» –HAEDRICH, in FNAM 3:1178. «Epi- or mesopelagic, offshore in temperate waters; occasionally taken over the continental shelf in bottom trawls.»

Bannera ‘mpiriali. Catània. *Chauliodus sloani* (Schn.). BINI, Vol. II: 108. «Colorazione. Bruno scuro dorato a bruno nero, in genere più scuro sul dorso; fianchi argentei; pinne trasparenti. / Specie batipelagica che vive prevalentemente tra i 300 e i 600 m. di profondità, ma che si spinge anche oltre, e in alcune zone, come nello stretto di Messina, si cattura sovente viva in superficie in tutti i mesi, anche nel interno del porto...»

Curunedda ‘mperiali. Catània. *Microstoma microstoma* (Risso). BINI, Vol. II: 132. «Bianco argentea brillante; con opercoli, peduncolo codale e linea centrale ventrale, pigmentate di scuro. / Specie batipelagica, che nello stretto di Messina è capita in superficie...»

Curunedda ‘mpiriali. Messina. *Argentina sphyraena* (L.). BINI, Vol. II: 126. «Colore argenteo brunito con fascia laterale argentea brillante. Testa trasparente con opercolo splendente d’argento. / almeno nel Tirreno centrale, vive a profondità abbastanza rilevanti, tra i 400 e 560 metri in vicinanza del fondo...» –TORTONESE, 1970: 149. «Benché compaia anche in superficie, suole tenersi presso il fondo a qualche centinaio di m., sulle melme presso la platea continentale.»

Luccio imperiale. *Sudis hyalina* (Raf.). BINI, Vol. II: 207. [Nom estàndard italià proposat per Bini per a aquesta espècie.] Vegeu **adduzzu ‘mpiriali.**

Lupu ‘mpiriali. Catània. *Trachyrinchus scabrus* (Raf.). BINI, Vol. III: 124. «Grigiastro uniforme. Le dorsale più scure e bordate di nero, l’anale bruna, pettorali e ventrali grigie. / Specie semi-abissale che vive in acque di profondità variabile secondo le zone, preferibilmente intorno ai 700 metri e in altre tra i 500 e i 600 fino al limite superiore di 200 metri registrato per Dieuzeide per l’Algeria. Nel mare di Nizza si spinge oltre i 1100 metri.»

Masculinu ‘mpiriali. Sicília. *Myctophum punctatum* (Raf.). BINI, Vol. II: 170. «Confuso con tutte le altre specie di Mictofidi, viene chiamato in Sicília ‘Masculinu ‘mpiriali’ e ‘Anciova di funnu’. ... Colorazione: In vita, argentea brunita, più scura sul dorso e sul ventre. Le pinne sono scure. / Specie batipelagica... che di notte risale in superficie...» –HULLEY, 1984, in FNAM 1: 473. «High-oceanic, mesopelagic. Mediterranean: day at 100-150 m. and 700-1000 m. (maximum abundance at 700-800 m.)...»

Merluzzo imperiale. *Aulopus filamentosus* (Clop.). BINI, Vol. II: 140. «Bonaparte cita il nome di ‘Merluzzo imperiale’ per le coste laziale. Rafinesque quello di ‘Tiru ‘mpiriali’ per la Sicília, e Costa quello di ‘Lacerta’ per Napoli.» –DIEUZEIDE *et al.*, 1954: 53. «Teinte générale brun verdâtre ou marron clair, avec des macules vert sombre... Nageoires rose orangé. / Zones vaseuses profondes du large.» –TORTONESE, 1970: 183. «Colore bruno verdastro con macchie più scure; pinne rosa-arancio... / È bentonico; vive a qualche centinaio di m. di profondità (fino a 1000).»

Miruzzu ‘mperiali. Palerm. *Micromesistius poutassou* (Risso). BINI, Vol. III: 114. «Grigio piombo sul dorso, più chiaro sui fianchi fino ad argenteo e bianco latte sul

ventre. / Specie batipelagica che si mantiene in profondità tra 100 e 500 metri al largo delle coste dove i fondali oscillano tra i 1000 e i 2000 metri.»

Mupa 'mpiriali. Catània. *Hoplostethus mediterraneus* (Cuv.). BINI, Vol. III: 208. «Corpo argenteo metallico con riflessi iridescenti. Pinne rosse o rosee... Specie batipelagica che vive sui margini della plate continentale dai 200 metri in giù fino a circa 600 metri e probabilmente oltre. Più abbondantemente tra i 400 e i 600.»

Mupu 'mpiriali. Messina. *Schedophilus ovalis* (Cuvier). BINI, Vol. VI: 82. «La colorazione subisce notevoli variazioni con la crescita. I giovani sono più chiari, grigio argentei senza macchie nere... Gli adulti di tinta quasi uniforme sono più scuri, blu nerastro sul capo e sul dorso, grigio argenteo sui fianchi e sul ventre. / Gli esemplari adulti vivono in vicinanza del fondo a circa trecento metri di profondità e probabilmente anche oltre. Gli esemplari giovanili si trovano invece in superficie alla ombra di oggetti galleggianti.»

Ricciola imperiale, Gallípoli; **Ricciola 'e funnale,** Napoli. *Centrolophus niger* (Gmelin). BINI, Vol. VI: 76. Veure **Aricciola 'mpiriali.**

Sarda 'mpiriali. Catània. *Chauliodus sloani* (Schn.). BINI, Vol. II: 108. Veg. **Bannera 'mpiriali.**

Saracu 'mpiriali. Trapani. *Brama raii* (Bloch). BINI, Vol. V: 84. «Appena pescato l'animale ha un aspetto argenteo dominante, particolarmente sui fianchi e sul ventre, mentre il dorso è grigio nerastro... Poco dopo la morte l'argenteo si perde lentamente finché l'animale resta completamente nero. / È un pesce pelagico... che si trova a grandi distanze della costa e a notevoli profondità, oltre le 500 braccia. In primavera si avvicina alla costa e in inverno discende a rilevanti profondità.»

Sarda impiriali di fora. Catània. *Evermannella balbo* (Risso). BINI, Vol. II: 222. «Gli unici nomi di cui sono a conoscenza sono quelli di Tuttolomondo per Catània di 'Sarda impiriali di fora' e quello di Döderlein 'Anciova di funnu'. ... «Argenteo rosata con finissima punteggiatura nera e macchioline nere stellate poco più grandi. / Specie batipelagica che vive a notevoli profondità.» –R. K. JOHNSON, in FNAM 1, 1984: 491. «Oceanic, mesopleagic; most adults taken in hauls to depths exceeding 400 m...».

Scorfanu impiriali. Palerm. *Helicolenus dactylopterus* (Del.) BINI, Vol. VII: 134. «Il rosso è il colore dominante che diviene rosaceo sui fianchi e bianco sul ventre. L'interno della bocca è nero azzurroastro. Costumi. Non sono molto conosciuti. / È una specie che vive in profondità da un centinaio di metri fino anche mille. Però in alcune zone risale fino a fondale bassissimi e si trova in vicinanza della costa anche a 20 metri di fondo.» –HUREAU & LITVINENKO, 1986, in FNAM 3: 1213. «Benthic on the slope of the continental shelf between 200 and 1000m.»

Tiru impiriali. Sicilia. *Aulopus filamentosus* (Cloq.). BINI, Vol. II: 140. Veg. **Merluzzo imperiale.**